

יהודי אפגניסטן

הרצאה בבית אבי-חי בירושלים

(א' דר"ח תמוז תשע"ט – 3 ביולי 2019)

השבטים האבודים ואפגן בן קיש

המונח 'עשרת השבטים' או 'השבטים האובדים', הוא כינוי שדבק בגולים שהוגלו בשנת 720 לפני הספירה על-ידי שלמנאסר, מלך אשור. מאז הגלייתם לא נודע עליהם דבר והם הפכו מקור לא אכזב להשערות, לאגדות ולתיאוריות תיאולוגיות ואתנולוגיות. מסורות קדומות בקרב השבטים האפגנים, המוסלמים-סונים, מייחסות את מוצאם לשבטי ישראל האובדים. הם יצאו ממצרים בהנהגתו של מוסא מלווים על-ידי המשכן הקרוי בפייהם Tabut-I sakina [ארון השכינה]

לפי המסורת שלהם, הם צאצאי "בני-איסראיל" [בני ישראל] שהוגלו ע"י בוכטונאצר והם צאצאיו של אפגנה נכדו של המלך "שארול בין-קאיס" – שאול בן קיש. לשאול היו שני בנים ברכיה וירמיה. לברכיה היה בן בשם אסף ולירמיה היה בן בשם אפגנה. כשהגיע הנביא מוחמד. הם קיבלו את האסלאם אך שמרו על החוקה הקדומה ועל המנהגים. מוחמד החליף את שמותיהם משמות עבריים לשמות ערביים. בספרי היסטוריה אפגנים מן המאה ה-16 'מח'סאן אפגני' וספר משנת 1829 'תאריך-י אפגאן', שיצא גם באנגלית, ההיסטוריה האפגנית מתחילה במלך שאול. סיפרו על נשות השבט המדליקות נרות ערב שבת ולאחר הנידה הן טובלות בנהר. אכילת בשר וחלב אסורה. חוקת השבטים המופיעה אצלם ב'פושטון ואל' דומה מאוד לחוקה המקראית: עין תחת עין. הם נימולים לשמונה ימים. הבגד האפגני עשוי מארבע כנפות ללא ציציות. הדמיון לא רק בחוקים השבטיים אלא במראה הפיזי של הפושטונים הקרוב לגזע השמי.

על עשרת השבטים האובדים נאמר: "וַיָּבִיֵאם לַחֲלָח וְחָבוּר וְהָרָא וְנָהָר גִּזְזָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה." (דברי הימים א, ה כ"ו). יהודי אפגניסטן מזהים את "חבור" במעבר ההרים ח'ייבר, את "הרא" בעיר הראת ואת "גוזן" בעיר

גאזני שעל גדת נהר גאזני, במזרח אפגניסטן. ר' משה אבן-עזרא (1135 – 1055) כותב בפירושו לפסוקים על גלות אשור כי "אפשר שגוזן היא מדינת גזנה, (מדינה = עיר) שהיא עיר הבירה של כוראסאן" ומוסיף כי נאמר לו שבגזנה יש 40,000 יהודים. ר' סעדיה גאון מזהה את גזני כגוזן המקראית. הנוסע בנימין מטודלה מציין במאה ה-12 את "גזנה העיר הגדולה שעל נהר גוזן ובה כמו פ' [80] אלף מישראל". חכמי הקראים דניאל אל-קומיסי ויפת בן עלי מזכירים כבר במאה התשיעית בפירושיהם לספרי הנביאים את "כל מדינות כוראסאן" (חוראסאן משמעה 'ארץ השמש'), חבל ארץ נרחב במרכז אסיה, הכולל חלקים מאפגניסטן ומאיראן, כמקום גלותם של עשרת השבטים. החל במאה השמינית נזכרים במקורות מוסלמים שמותיהם של נכבדים וסוחרים יהודים בח'וראסאן.

בימי הביניים היו קהילות יהודיות משגשגות על דרכי המשי - בערים גאזני, הראת, באלך ומֶרְבֶּ, עליה מספר הגיאוגרף המוסלמי יאקוט כי עזרא הסופר התפלל בבית הכנסת שלה. במאה ה-20 חשפו ארכיאולוגים עדויות ארכיאולוגיות על נוכחות יהודית במקומות נוספים, דוגמת קאבול וקנדאהאר. בעיר ג'אם, שעל גדת הארי רוד, התגלה בית קברות יהודי ובו נחשפו עד כה כ-90 מצבות, חקוקות באותיות עבריות ובניב היהודי-פרסי. המצבות אינן כוללות נשים וילדים אלא רק גברים בעלי מעמד. התאריכים על המצבות הם לפי מניין השטרות. המצבה הקדומה היא משנת 1012 והמאוחרת משנת 1249. בין התארים של הנקברים ניתן למצוא את התואר: "ראש הסִדְרָנוֹת" (ראש הסִדֵּר, כלומר ראש הישיבה) וכן "ראש הכִּנְסָה" (=בית הכנסת), "ראש הקהל", "מלמד", "חכם" ואף "אלוף" – כולם תוארי כבוד מוכרים בבבל לבכירי הישיבה בתקופת הגאונים. הכיתוב על המצבות מוכיח על קשר רצוף בין יהודי ח'וראסאן במרכז אסיה לישיבות בבל, שגם שלחו 'כלי קודש' לאזורים מרוחקים אלה: מוהלים, שוחטים, חזנים ורבנים ובתמורה הקהילות העשירות, שסחרו על דרכי המשי, תרמו סכומים נכבדים לראש הגולה ולישיבות בבל.

עדות חשובה לחיים יהודיים על דרכי המשי בימי הביניים נמצאה לא מכבר במערה בעמק במיאן באפגניסטן, כ-230 ק"מ מערבית לקאבול, לא הרחק משני פסלי בודהה הגדולים בעולם, שנמחו מעל פני האדמה

על-ידי הטאליבן בשל היותם 'לא אסלאמיים'. השתמרו שם עד ימינו כמה מאות דפים הכתובים עברית, פרסית, פרסית-יהודית, ערבית וערבית-יהודית. הם כוללים מכתבים, תעודות משפטיות, פנקסי סוחרים, פיוטים בעברית, פירושי מקרא, קטעי תפילה וגם קטעים לא מוכרים מהפולמוס של רב סעדיה גאון נגד חיווי הַבִּלְכִי. יש לשער שהתעודות נכתבו על-ידי צאצאי יהודים שהיגרו מבבל והתיישבו בח'וּרַאסָאן. הם קראו למקום מושבם החדש 'המושבה של בצרה' או 'ערב השנייה'. קהילת הסוחרים שפעלה על דרכי המשי זכתה לכינוי 'ראד'נים' (מפרסית: 'רָא-הַדָּאן' – 'יודעי דרך'). דרכי המשי הן צירי המסחר שבין סין והודו לפרס.

רבים מהסוחרים שנסעו וסחרו על דרכי המשי היו יהודים. לצדם היו סוחרים מוסלמים, נוצרים ובודהיסטים. הראד'נים שלטו בשפות רבות. השפה הפרסית הייתה באותם ימים ה'לִינְגוּאַה פֶּרְנִיקָה', שפת קשר בינלאומית, ואילו הלשון העברית הייתה שפת קשר בין הקהילות היהודיות, שהעבירו ידיעות מקהילה לקהילה.

"האפגאני ישנא את הפרסי ויאהב את היהודי"

במאה ה-13 פלשו המונגולים לאפגניסטן והחריבו את עריה. תושביהן היהודים ששרדו מצאו מקלט בסין, בפרס ובבוכרה. חלקם התאסלמו בעל כורחם במהלך הדורות, אך שימרו מנהגים יהודיים. הקהילות הקדומות באפגניסטן הלכו ודעכו וכמעט נעלמו. רק בראשית המאה ה-19 התחדש היישוב היהודי באפגניסטן ביתר שאת בעיקר מיהודים שהיגרו מפרס (שמות המשפחה מעידים על ערי המוצא שלהם). הם הקימו קהילות בערים שניטשו 600 שנה קודם לכן: קאבול, באלך והראת ויצאו לערי המסחר בצפון אפגניסטן.

מתוך החורבן באה הישועה. בשנת 1839 התחולל פוגרום נגד היהודים בעיר משהד בפרס השיעית בעקבות עלילת דם. 37 יהודים לפחות נרצחו בדם קר, עשרות רבות נפצעו, בנות יהודיות נחטפו. נבזזו בתי-כנסת, חנויות ובתי יהודים. השורדים אולצו להתאסלם והם נקראו: 'ג'דיד אל-אסלאם' [=מוסלמים חדשים] למשך 110 שנים, עד לעלייתם ארצה.

כלפי חוץ חיו כמוסלמים שיעים אך במסתרים חיו כאנוסים ושמרו בקפידה על הלכות דת ישראל.

בשנת 1840, שנה לאחר האינוס, ברחו על נפשם כאלף וחמש מאות מיהודי משהד השיעית, ששילמו שוחד לכוהני הדת, והגיעו מאיראן השיעית אל הראת הסונית, שבה חזרו בגלוי ליהדותם, שם מצאו כמה מאות יהודים ותיקים. העיר הראת שבאפגניסטן שוכנת 372 קילומטר מהעיר משהד באיראן. 16 שנה לאחר שובם לדת ישראל, ביום 25 באוקטובר 1856, כבשו הפרסים את הראת והיגלו את יהודי העיר למחנה ריכוז ליד משהד. כ-300-400 מן המגורשים מצאו את מותם בתלאות הדרך בעיצומו של החורף המושלג ובמחנה הריכוז ליד משהד. הם מתו ברעב ובצמא וממגפות. איום בריטי לפלוש לעיר הנמל בושהר בדרום מערב איראן, ששימש נמל לייצוא נפט, אילץ את הפרסים לסגת מאפגניסטן ולאפשר למגורשים לחזור לעיר הראת כעבור שנתיים של סבל בל יתואר.

ב-1884 תיאר השד"ר אפרים ניימארק את היחס האוהד ליהודים מצד האפגנים הסונים: "האפגאני ישנא את הפרסי [השיעי] ויאהב את היהודי, יחוס עליו ויחשבהו לאחיו".

כל שנות שבתם באפגניסטן הם ישבו בה ישיבת עראי, צורותיהם בידיהם ומקל הנדודים בידם והם היו נכונים לנער בכל רגע את עול הגלות ולעלות לציון. הם לא אימצו לעצמם את ארץ מושבם וכמעט לא עיבדו את אדמתה של אפגניסטן. את לחמם מצאו כסוחרים בינלאומיים וכרוכלים זעירים, שנדדו ממקום ישוב אחד למשנהו כדי למכור את מרכולתם ולהביא לחם לביתם. על רקע זה סבי יהושע רז נרצח על-ידי שודדי דרכים.

"שלושה אחים אנחנו... רוחי הגיעתני לעלות לארצנו הקדושה, ארץ אשר ישבו בה אבותינו... ואשר לשמה ולזכרה תאזות נפשנו... הנה, אין ספק, נתחייבנו תודה למקום ברוך הוא על כל הטובה אשר גמלנו והעבירנו את הים לחיים טובים ולשלום ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ואילו היה בית-המקדש קיים היינו מביאים קרבן תודה..." כך תיאר בעברית צחה מולא בנימין גול-שאולוף, מנהיג יהודי אפגניסטן בירושלים במשך שלושה עשורים ומראשוני העולים, את נסיבות הגעתו לירושלים מאפגניסטן בשנת 1892 (תרנ"ב). בשנת 1929 כבר מנה יצחק בן-צבי 176 עולים

מאפגניסטן בירושלים, רובם ככולם התגוררו בשכונת הבוכרים ובה בנו בתים מפוארים. בהיעדר פרנסה בירושלים עברו רבים מיהודי אפגניסטן לתל-אביב וחולון ולערים נוספות.

על אף הניסיון להתארגנות ציונית ורכישת שקל ציוני במספרים גדולים מאוד באפגניסטן, הכמיהה לציון התבטאה בעיקר במשמעותה הדתית: 'אהבת ציון'. שלוש פעמים ביום אמרו בתפילתם: וְתִחְזְיָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמֶיךָ. משאת נפשו של היהודי האפגני הייתה תמיד 'ירושלים' – מונח שחבק בתוכו את ארץ ישראל כולה. כשדיברו על עלייה לירושלים, התכוונו לארץ ישראל כולה, אך את ירושלים עצמה העלו על ראש שמחתם.

יהודים מאפגניסטן קיימו בסוף המאה ה-19 את מצוות ה"זיאה" – העלייה לרגל לירושלים. לבד מהמצווה בעלייה לרגל, הם באו לתור את הארץ כדי ללמוד על יתרונותיה ועל חסרונותיה של ארץ ישראל. עד מהרה רבים עלו והתיישבו בארץ, ביניהם יהודים אמידים שבנו בתים בשכונת הבוכרים ובבית ישראל ובשכונות נוספות בירושלים.

בשנת תרנ"ו (1895) יצא מהראת באפגניסטן לירושלים מולא מתתיה גרג'י, מצאצאי אנוסי משהד ורב הקהילה, כרוניקן ומפרש במסע מפרך שארך כמעט ארבעה חודשים. את רשמיו מהדרך ומארץ ישראל דאז הוא כותב בכרוניקה בעברית קולחת. למה שאנחנו קוראים 'סליק' הוא קורא מטמוניות, מקום סתר שבו מסתירים בימי פוגרום את דברי הערך. הוא מספר כי התפלל בכותל המערבי ובקברי צדיקים ברחבי הארץ, השתתף בהילולת רשב"י במירון, הותיר תרומות בקבר רחל ובבתי החולים "ביקור חולים" ו"משגב לדך", הדפיס בירושלים את ספרו 'עונג לשבת' על שלושת חלקיו הכתוב עברית וקנה חלקת קבר בהר הזיתים. לקראת שובו לאפגניסטן נפרד ממנהיגי הקהילה היהודית בירושלים, הרב יעקב שאול אלישר (יש"א ברכה) והרב שמואל סלנט, וכך כתב: "וכמה קָשָׁה לי היציאה... ה' יתברך ירחם עלי... ויזכנו לשוב עם כל בניי לארץ הקודש".

מולא מתתיה גרג'י אכן זכה לשוב לארץ הקודש עם בניו, שכולם היו רבנים ומחנכים. הוא השתקע בירושלים בשנת תרס"ח (1908) ושימש כרב העדות הבוכרית והאפגנית. הוא מל את ילדי תימן בכפר השילוח (סילוואן) ולא רק שלא גבה מהם כסף אלא תרם להם מכיסו. היו בריתות שנערכו בשבת ומולא מתתיה, חרף גילו, הלך ברגל בשבת, בקור

ובשרב, משכונת הבוכרים לכפר השילוח כדי לערוך ברית מילה לילדי תימן. בנו מולא יוסף גרג'י הלך בעקבות אביו והדפיס בירושלים בעברית צחה את ספרו 'עדות ביהוסף' פירוש לספר תהילים שבו שילב פרטים על אורח חייהם של יהודי אפגניסטן. הוא כותב: "ירושלים היא בית הכנסת של העולם". כאמור, אהבת ציון נבעה בראש וראשונה מתוך זיקה דתית וציפייה לימות המשיח וגאולה שלימה.

אבי, מולא רפאל יהושע-רז, עלה לירושלים בנערותו בשנת תרנ"ח (1898). מדי שבת בין מנחה למעריב עמד מעל בימת אבן מול בית כנסת בבא תמא בשכונת הבוכרים וסביבו כמאה ויותר מאזינים והוא סיפר סיפורים מאפגניסטן בהמשכים בניב הדארי של יהודי אפגניסטן. בדומה למספרי הסיפורים הקלאסיים הוא היה 'האופרה סבון' המקורי. אודה ואתוודה, אני התביישתי באבי וברחתי לבל יזהו אותי חלילה כבנו של מספר הסיפורים. רק לאחר שאבי נפצע אנושות ומת מפצעיו במלחמת העצמאות, ראיתי את ההמונים שבאים לנחם אותנו וכל אחד מהם סיפר מסיפוריו של אבא. רק אז הבנתי שטעיתי והתחלתי לרשום את הסיפורים. לימים הוצאתי שני קבצים מסיפורי העם האפגניים שבפיו והתחלתי במחקר המקיף שלי על יהודי אפגניסטן ומרכז אסיה הנמשך עד היום.

כשם שלארץ ישראל הגיעו הטמפלרים מתוך מגמות דתיות כביכול, בימי הרייך השני הגיעו גרמנים לאפגניסטן מתוך מניעים הומניים כביכול, והקימו בשנת 1924 באפגניסטן מוסדות חינוך בהם למדו כ-400 אפגנים. הם גם הקימו שני בתי חולים בניהול גרמני, שבהם לימדו והכשירו צעירים אפגנים בלשון הגרמנית. ככל שהתקדמו בהשכלתם, נשלחו הצעירים האפגנים ללמוד בגרמניה שם גם קיבלו הכשרה מקצועית ולצידה הכשרה אידאולוגית נאצית. חברת 'היונקרים הגרמנים' פתחה קו תעופה לאורך מדינות הציר מגרמניה לאפגניסטן. הפעילות הלכה והתגברה והגיעה לשיאה ברייך השלישי עם עליית הנאצים לשלטון בשנת 1933. הטיפול הגרמני המעמיק חנך דור של משכילים אפגנים שקיבלו את הכשרתם במוסדות גרמניים באפגניסטן ובגרמניה עצמה. עם עליית הנאצים הם אימצו לעצמם אוריינטציה נאצית והם היו עושי דבריה של המפלגה הנאצית. הגרמנים טיפחו ועודדו את ה'ג'יהאד' (מלחמת מצווה) מצד העולם המוסלמי נגד צרפת ואנגליה. הם חלמו על אימפריה

שתכלול את אפריקה המזרחית והמערבית, חופי ים סוף, קווקז, איראן, אפגניסטן אסיה המרכזית והודו. הסיסמה הגרמנית שהובילה את הפעילות הייתה 'גרמניה המחודשת מושיטה עזרה למזרח המתחדש'. בשיטתיות אופיינית חדרו הגרמנים ובעקבותיהם הנאצים לכל תחומי החיים: רפואה, פיתוח, חינוך, כלכלה, ביטחון פנים וביטחון חוץ. הגרמנים היו הרוח החיה מאחורי כל החלטה ומצאו באפגנים את עושי דברם הנאמנים. הסוכנים הנאצים היו אנשי צללים מאחורי כל משרד ממשלתי. 300 סוכנים בעלי הכשרה במקצועות שונים הובילו את המדיניות החתרנית הנאצית באפגניסטן. הם נעזרו בתוהו ובוהו הפוליטי ששרר באיראן ובאפגניסטן ובהעדר שלטון מרכזי שיכול להחיל את מלוא כוחו על השבטים ובהיעדר תחבורה מסודרת ודרכי גישה, כל אלה אפשרו למאות סוכנים נאציים שהתאסלמו בטקס רב רושם בברלין, למדו את שפות האזור ובצד מקצועותיהם השונים הם גם הוכשרו כסוכנים חתרנים. הם הצליחו לשלם לראשי שבטים ולסכסך בין שבט לשבט. סוכנים נאציים פוצצו בארות נפט בשליטה בריטית והצליחו לגייס כ-6,000 לוחמים משבטי וזיריסתן שפשטו בדרום ובמזרח על הגבול עם הודו (כיום פקיסטאן) שהייתה בשליטה בריטית עד 1947. במקביל יזמו חדירות של הרס וחורבן בצפון לתוך תחומי ברית המועצות. בריטניה וברית המועצות עמדו מול גלי טרור קשים שיצאו מתחומי אפגניסטן והם נאלצו להעביר גייסות מאירופה אל הגבול עם אפגניסטן ובדרך זו להקל על הצבא הנאצי באירופה. הנאצים לא התכוונו לכבוש אזורים מרוחקים אלו, אבל ביקשו למשוך משם חומרי גלם, נפט ומחצבים ולרתק כוחות רוסיים ובריטיים בגבולות עם אפגניסטן ולהקל על הלחץ באירופה.

במקביל הם רדפו את היהודים באפגניסטן בשיטות שנהגו באירופה: **בשלב ראשון** נגזרו גזרות כלכליות. היהודים נושלו ממקורות הפרנסה שלהם; **בשלב שני** נותקו היהודים ממקומות מושבם בערי המסחר ורוכזו בכמה ערי מפתח, שהבטיחו לנאצים שליטה מוחלטת על היהודים. **השלב האחרון** היה אמור להיות הפתרון הסופי: מחנות עבודה ומחנות השמדה. ההשמדה הטוטלית לא בוצעה, בשל הפלישה רוסית-בריטית לאיראן. הסוכנים הגרמניים נעצרו ונשלחו למחנות בהודו.

בתזכיר שכותב הוועד הירושלמי ביום 24.4.1935 לסוכנות היהודית, בחתימתם של דניאל גול ומרדכי שאולוף, בעקבות איגרות ושמועות

קשות שזרמו מאפגניסטן: "אנו מרגישים כי ישנם מדריכים מיוחדים ומסיתים מתוך תומכי היטלר אשר משפיעים על שרי מדינת אפגניסטן לרדוף את היהודים". 'די צייט' הלונדוני כותב (לפני השואה באירופה) ביום 6.9.1935: "ממש לא יאומן כי יסופר כי יתכן הדבר בזמנו. הפורענויות של יהודי גרמניה עומדים בצל לעומת המעשים הברברים המתרחשים באפגניסטן". גלים של יהודים בוכרים בורחים מברית המועצות דרך הגבול האיראני ודרך הגבול האפגני, בתקווה להגיע לארץ ישראל. הסוכנים הנאצים ראו בפליטים הבוכרים, שגנבו את הגבול מברית המועצות, מרגלים וחתרנים ונוכחותם בערי הגבול היוותה מבחינתם סכנה לאינטרסים שלהם באזור. מתזכיר שפורסם בירושלים ביום 22 באפריל 1935 נאמר כי יהודים גורשו מהערים מיימנה, אנדכל'ו, שיבארגאן, אקצ'ה, מאזאר-י שאריף, באלך ובעוד ערים. בצו הגירוש נאמר כי יהודים רשאים להתגורר רק בעיר הולדתם בלבד. מאות הוגלו מעיר לעיר מבלי שיכלו לבטל את הגזרה. הם לא יכלו לחלץ או לממש את רכושם וחזרו לערי הולדתם בחוסר כול. הגירוש בוצע בעיצומו של החורף ורבים חלו ומתו בדרכים המכוסות שלג כבד. מול טענות היהודים שילדיהם נפגעים מפגעי מזג האוויר הציעו ליהודים להעביר את הילדים ואת הנשים לבתי מוסלמים מתוך מגמה שיכפו עליהם את האסלאם.

לאחר גזירת הגירוש באה גזרה קשה שבעתיים – על היהודים נאסר לעסוק בייבוא ובייצוא. היהודים, למרות מנינם המצומצם, החזיקו בידם כ-80% מהסחר הבינלאומי במדינה. היהודים הואשמו בחטיפת ילדי מוסלמים ועד למציאתו של הילד המוסלמי היו היהודים משלמים סכומי כופר גדולים. יתר על כן, מזמן לזמן האשימו את היהודים שקיללו את דת האסלאם ואת מחמד נביאו. במקרה אחד 300 מוסלמים חתמו על עצומה לפיה צעיר יהודי יתום קילל את מחמד ודרשו את סקילתו של הצעיר. שלושה צעירים יהודים הושלכו לכלא לחמש-עשרה שנים ואחד מהם מת מעינויים. גרוע מכל היה חאג' אמין אל חוסייני המופתי הירושלמי, שהיה בעל אוריינטציה נאצית ודגל בתנועה פאן אסלאמית שהוא יעמוד בראשה, הוא הגיע לאפגניסטן בחסות נאצית והסית במסגדים נגד היהודים.

גם לאחר הקמת המדינה מחלקת העלייה לא העלתה בשנים הראשונות את יהודי אפגניסטן שהיו במצוקה גדולה וברעב כבד. הם כותבים מדם לבם ושימו לב לעברית שבפיהם:

בכל מקום שאנו פונים – עין המלכות. וגם עם הארץ הזו מביטים עלינו לרעה. ואם תתמהו שבמאה ה-20, אחרי מלחמת העולם השנייה, נשארה מדינה אנטישמית ופשיסטית כזאת בעולם, התמיהה אינה כל כך גדולה, מאחר שידוע להוד כבודכם שבעולם הדמוקרטי והמוסרי והתרבותי של יבשת אירופה קרה ליהודי גרמניה ואוסטריה וכו', שואה גדולה של הרג שישה מיליון מאחינו שנהרגו בידי הטמאים הנאצים שעד עתה לא נרפאו ממכתם. אנו בגלות ישמעאל, עם פרא ובלי תרבות, על אחת כמה וכמה שכולנו בסכנה גדולה... נהייתה שנאתם אלינו כפל כפליים¹.

בתום מלחמת העולם השנייה והתבוסה הגרמנית, אפגניסטן הייתה מוחרמת באירופה ולא היה ביקוש לסחורות שלה. ככל שהרעב באפגניסטן הלך והכביד כך גאתה השנאה ליהודים ונושאי דגלה היו אלפי אפגנים, חניכי האסכולה הנאצית, לצד המוסלמים המוסתים על ידי התנועה הפאן אסלאמית של המופתי הירושלמי.

רק בשנת 1950 נפתחו בפניהם שערי הארץ. באפגניסטן היו אז כ-4,000 יהודים ועוד כ-1,000 חיו בארץ. כ-3,000 עלו אז לארץ וכל השאר עלו בעקבות הפלישה הסובייטית לאפגניסטן בשנת 1979. כיום חי בקאבול יהודי אחד בלבד: זבולון סימן-טוב.

לא עסקנו בכל התלאות והרדיפות, לא עסקנו בעושר התרבותי במחזור השנה ובמחזור החיים. כל אלו מופיעים בספרים שכתבנו ונכתבו על יהודי אפגניסטן.

תודה לבית אבי-חי שהקדישו ערב זה ליהודי אפגניסטן.

שלום וערב טוב.

¹ ילקוט המזרח התיכון (סדרה חדשה), שנה ראשונה, חוברות 11-12, (נובמבר-דצמבר 1949)